

دمصیتونو علاج

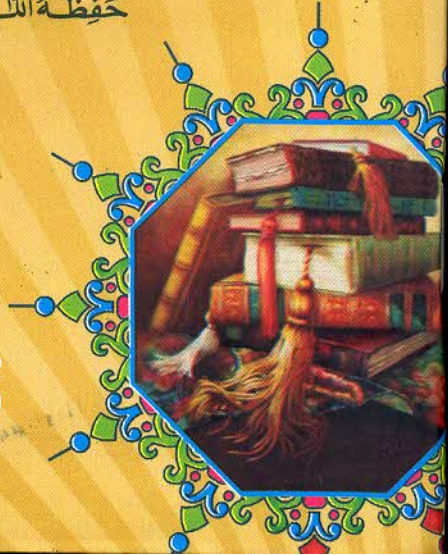
تالیف

فضیلہ شیخ ابو محمد امین اللہ پشاوری

حفظہ اللہ تعالیٰ

مکتبہ اسلامیہ

کنج گریٹ منگل ہارکیٹ پشاور، پاکستان

Ketabton.com

الحمد لله الذى خلق الإنسان للعبادة لا للعصيان ○ وبين
طريق الشكر والكفران ○ وأنزل الكتب وأرسل الرسل إلى
الإنس والجان ○ ليعبدوه ويطيعوه فى السر والإعلان ○
والصلاة والسلام على سيد العالمين فى كل زمان ○ محمد
وآله وأصحابه البررة الكرام ○

اما بعد :

دايوه رساله ده چه مسمى ده په (علاج المصيبة)۔
(يعنى د مصبيتونو علاج) سره۔ د الله عز وجل نه غواړم
چه په خپل دربار عاليه كښنئ ته قبوله او منظوره كړي۔ او
زما دپاره او د ټولو لوستونكو او اوريدونكو دپاره ته ذريعه
او وسيله د خپله رضا وگرځوي۔

تمام حقوق محفوظ دی

نام کتاب ————— د مصيبتونو علاج
نام مؤلف ————— فضيلة الشيخ ابو محمد امين الله
البشاورى حفظه الله
عام ————— ٦ / رمضان المبارك ١٤٢٩ هـ
كمپوزنگ ————— ابو سلمان حضرت محمد غفر له
ناشر ————— مكتبه محمديه كنج پشاور

مكتبه محمديه

بيرون كنج گيت پهن دورو پشاور

موبائيل: 0301-8828402

سوال او جواب

سوال : خة علاج دے او خة دوائی ده د هغه مصیبت او تکلیف ؟ چه انسان هر قسم کوشش کرے وی د هغه دلرے کولو۔ او خومره چه ورله علاج کوی هغه لازیاتیری۔ او دا داسے سخت مصیبت وی که چرته دا پاتے شی او زائله نشی، نو د دغه سړی دنیا او آخرت تباہ کوی۔

پس الله دے رحم و کړی په هغه چا چه ددے مصیبت علاج را وُبنائی۔ او الله په امداد د بنده کښی وی، تر خو چه بنده په امداد د بل مسلمان کښی وی۔ ددے سوال جواب راکړه۔ جزاک الله خیراً!

الجواب :

دا جواب مشتمل دے په یوه مقدمه او په دوه حصو باندے۔ هر آوریدونکی او کتونکی لره یادول پکار دی۔

مقدمه

په حدیث د بخاری کښی راخی چه رسول الله ﷺ فرمائی
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً.
(رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ).

(نۀ دے رالیږلے الله خة مرض، مگر هغه له ئے شفاء او علاج هم رالیږلے)۔

٢ - په بل حدیث کښی راخی : عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ :
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءَ الدَّاءِ بَرَأَ
بِإِذْنِ اللَّهِ. (رَوَاهُ مُسْلِمٌ).

(جابر رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ او فرمائیل : د هر مرض علاج وی، کله چه ورسپړی دوائی هغه مرض ته، نو جوړ شی په حکم د الله سره)۔ (مسلم)۔

٣ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ
ﷺ : إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَنْزِلْ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً، عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ
وَجَهَلَهُ مَنْ جَهَلَهُ. (رَوَاهُ أَحْمَدُ).

(اسامه بن شريك رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ

لکہ ددے تفصیل روستوراخی۔

د قلبی اور روحانی مرضونو علاج :

داعلاج پہ قرآن او پہ دعاگانو او منقولہ ذکر ونو سرہ او بہ پریخودلو د گناہونو سرہ کیڑی۔ لکہ تشریح بہ ئے روستوراشی۔ ان شاء اللہ۔ مثلاً جہل (ناپوہی) یو مرض دے، د ہغے علاج سوال کول او تپوس کول د علماؤ نہ دی۔ لکہ حدیث د ابوداؤد کینن راخی۔

د جابر رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، ہغہ فرمائی : « مونہ پہ یو سفر تلی وو، نو دیو سپری سر مات شو پہ کانہی۔ نو پہ سر کینن ئے زخم وشہ۔ نو بیاد شپے شیطان خطاکہ، یعنی احتلام ئے اوشو، نو د ملگرونہ ئے تپوس اوکرو چہ زما دپارہ د تیمیم اجازت شتہ ؟ ہغوی اووئیل : نشتہ۔ حُک کہ چہ تہ د ابو پہ استعمالو لو قدرت لرے، نو غسل ئے اوکرو، او مہر شو۔ ہر کلہ چہ مونہ واپس راغلو نو رسول اللہ ﷺ خبر شہ، نو وے فرمائیل : دوی وژلے دے، اللہ دے دوی ہلاک کری، دوی د عالمانو نہ تپوس ولے نہ کولو، کلہ چہ خپلہ نہ پوہیدل۔ حُک کہ چہ د ناپوہی (د مرض) شفاء او علاج تپوس کول دی «۔ (ابوداؤد)۔

اوفرمائیل : اللہ تعالیٰ نہ دے رالیہلے مرض، مگر رالیہلے دہ ہغے لہ شفاء او علاج۔ خو حوک پرے پوہیڑی او حوک پرے نہ پوہیڑی۔

پہ بل روایت کینن دی : چہ صرف دیو مرض علاج نہ کیڑی۔ صحابوؓ عرض وکرو : ہغہ کوم مرض دے ؟ نو رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل : بو داوالے۔ (ترمذی)۔

د مرض قسمونہ

مرض دوہ قسمہ دے : (۱) بدنی (۲) قلبی اور روحانی۔ پس د بدنی مرض دوہ علاجہ دی، یو ادویہ طبیہ او ادویہ ڈاکٹریہ استعمالول۔ حُک کہ چہ پہ ہغے باندے حکم راغلو دے پہ احادیثو کینن۔ لکہ محدثینو پہ خپلو کتابونو کینن کتاب الطب ذکر کرے دے، او پہ ہغے کینن ئے علاجونہ پہ دویانو سرہ فرمائیلی دی۔

دویم علاج : ہغہ دعاگانے او ذکر ونہ او آیتونہ چہ قرآن او حدیث ذکر کری دی، لکہ کتاب الرقی یعنی د مونہ کتاب، پہ بخاری، مسلم، ابوداؤد، ترمذی، مشکوٰۃ وغیرہ کینن ذکر کری دی۔ د ہغے یادول ہر مسلمان لہ پکاری دی، اللہ تعالیٰ بہ ئے د پیرو مرضونو نہ محفوظ کری۔

قرآن شفاء دے:

لکہ چہ خپلہ اللہ تعالیٰ فرمائی: ﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (اسراء: ۸۲).

«اور الیہو مونہہ دا قرآن چہ شفاء اور رحمت دے دے مؤمنانو دپارہ۔ اونہ زياتوی دا قرآن ظالمانو لہ مگر تاوان»۔

او پہ سورتِ فَصَّلَتْ کنبس رآخی:

﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً﴾.

(اووایہ: دا قرآن د مؤمنانو دپارہ ہدایت او شفاء دے)۔

پس قرآن تہول شفاء دے، او دتہولو مرضونو علاج دے۔ خصوصاً د شرک، کفر، شک، جہل، بدعت۔ پس ددے پہ رنگ بہترینہ دوائی د مرض پہ زائلہ کولو کنبس نشتہ۔ لیکن افسوس دادے چہ دا قرآن طاخچو کنبس زور شہ۔ قانون د قرآن پہ ملک کنبس نشتہ۔ قرآن راخستل نشتہ، او پہ ہغہ عمل ڊیر کم دے۔ پس مونہہ اللہ تہ خپل شکایت وړاندے کوو داسے خلقونہ۔ اوکہ خوځ قرآن را اخلی نویا خو صرف د ختم دپارہ، یا د نور لالچ دپارہ مگر د اللہ بعضے

بندگان داسے دی چہ د هغوی مقصد د اللہ رضا دہ۔

بخاری شریف کنبس د ابو سعید رضی اللہ عنہ حدیث دے، چہ «خة صحابه کرامؓ پہ سفر تلی وو، پہ یو کلی میلمانہ شو۔ لیکن هغوی وړلہ میل مستیا ونکړہ۔ پس د هغه کلی مشر خة وچیلو، نو هیش دوائی فائده ورنکړہ، نو د صحابوؓ خوالہ راغلل، او دوی نہ ئے دوائی طلب کړہ۔

نو ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ او فرمائیل: زہ بہ علاج اوکړم، لیکن زہ مزدوری اخلم۔ نو هغوی وړلہ یو کنډک د گہو بزو مقرر کړو۔ نو هغہ پرے سورت فاتحہ (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ولوستلہ، نو اللہ پاک سمدستی جوړ کړو، نو مزدوری ئے وړکړہ۔ نو بعضو صحابوؓ او فرمائیل چہ تقسیم ئے کړی۔ خو ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ او فرمائیل: نہ، د رسول اللہ ﷺ نہ تپوس پکار دے۔ نو کلہ چہ واپس راغلل، نو رسول اللہ ﷺ اجازت وړکړو، او پہ خپلہ ئے ہم د هغوی د خوشحالولو دپارہ خة حصہ ترے واخستہ «۔ (بخاری)۔

نو سورت فاتحہ لوئے علاج دے، او ډیر آسان علاج دے۔ لیکن یقین تہ ضرورت دے۔ خکہ چہ د اللہ او د رسول (ﷺ) پہ خبرہ کنبس هرگز دروغ او خلاف د وعدے نہ رآخی۔ مثال

بل خائے ارشاد دے:

﴿ أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ٥ ﴾ (البقرہ).

(زہ ددعاء کونکی دعاء قبلوم کله چہ مانہ دعا غواپی، پس تاسو ہم زما قبولتیا وکری او ایمان راوری پہ ما، دے دپارہ چہ ہدایت بیامومی)۔ (دا مفہوم د آیت دے)۔

ایوب علیہ السلام بارہ کنبں اللہ فرمائی:

﴿ وَيَأْتُوبُ إِذْ نَادَى رَبَّهُ ۙ ﴾

(او ایوب د اللہ نہ دعاء او غوبنتلہ، پس اللہ ورلہ دعاء قبولہ کرہ)۔

دغہ شان اللہ تعالیٰ دتولو پیغمبرانو صفت دا کرے دے چہ: ﴿ وَكَانُوا يَدْعُونَنا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ٥ ﴾ (انبیاء)۔

(دوی بہ بہ مانہ دعا غوبنتلہ پہ شوق او پہ ویرے سرہ، او ماتہ بہ تے عاجزی کولہ)۔

نور ہم دیر آیتونہ قرآن کریم کنبں ذکر دی۔ دقرآن مطالعہ پکار دہ۔ دے رسالہ کنبں صرف اشارات کافی دی۔ پہ حدیث د حاکم کنبں پہ روایت د علی رضی اللہ عنہ

تے دادے چہ دوائی ظاہری تاثیر کوی، لیکن کله چہ د انسان بدن قابل د هغه وی۔ دارنگ دعاگانے او آیتونہ تاثیر کوی۔ خو چہ دلوستونکی ہمت قوی وی، او یقین لری۔
دعاء:

دعاء ہم لوئے علاج او قوی دوائی دہ۔ لیکن دومرہ خبرہ دہ چہ د دعاء شروط، آداب، الفاظ ددے تولو رعایت چہ کله اوشی، نو بیا سمدستی تاثیر کوی۔

نو زہ اوس د دعاء فضائل او احکام لیکم۔

د دعاء فضائل:

اللہ جل شانہ فرمائی:

﴿ اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ٥ ﴾ (اعراف)۔

(د خپل رب نہ دعاء غواپی پہ عاجزی او پہ پتہ سرہ، بیشک چہ اللہ نہ خوبنوی زیاتے کونکی)۔ (پہ دعاء کنبں)۔

او بل خائے فرمائی:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ ۙ ﴾ (الزمر)۔

(او ستاسو رب وئیلی دی چہ مانہ دعاء غواپی زہ بہ ستاسو دعاء قبلوم)۔

سرہ راغلی دی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائی :
الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَعِمَادُ الدِّينِ وَنُورُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ.

(دعاء د مؤمن وسلہ، د دین ستن او د آسمانوں او د زمکو رنپرادہ)۔

عائشہ رضی اللہ عنہا فرمائی : رسول اللہ ﷺ ارشاد فرمائیے دے :

لَا يُغْنِي حَذْرٌ مِنْ قَدَرٍ وَالِدُّعَاءُ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ،
وَإِنَّ الْبَلَاءَ يَنْزَلُ فَيَلْقَاهُ الدُّعَاءُ فَيَعْتَلِجَانِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

(یرہ د تقدیر نہ خہ نشی لرے کولے، او د دعاء د مصیبتوں نہ فائدہ ورکوی، کہہ راغلی وی او کہہ روستو راخی۔ او بیشکہ مصیبت نازلیری نو دعاء ورلہ مخکین ورشی، پس تر قیامتہ پورے پہ جھگڑہ وی۔ یعنی ہغہ مصیبت نہ راپریردی)۔

او ابن عمر رضی اللہ عنہ فرمائی : رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل : « دعاء د نازل شوو او غیر نازل شوو دوارو مصیبتوں نہ فائدہ ورکوی۔ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِاللُّعَاءِ. (نو د اللہ بندگانو ! دعا راتینگہ کریں) »۔

ثوبان رضی اللہ عنہ فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیے :
لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ وَإِنَّ الرَّجُلَ
لَيَحْرُمُ عَنِ الرِّزْقِ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ.

(تقدیر نہ بدلوی مگر دعاء، او عمر نہ زیاتوی مگر نیکی، او سرے د رزق نہ محرومی پری پہ سبب د گناہ کولے)۔

دا حدیثونہ مستدرک د حاکم راوری دی۔
او د تقدیر بدلیدل او د عمر زیاتیدل، دا مسئلہ بہ روستو راشی۔

پہ یو حدیث کنب دی :
الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ. (دعاء بعینہ عبادت دے)۔
پہ یو بل روایت کنب دی چہ پہ سند کنب نے ضعف دے :
الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ. (دعاء د عبادت مغز او نلے دے)۔
حکہ چہ پہ دے کنب عاجزی او توجہ ڀیرہ وی۔

د دعاء نہ قبلیدو وجہ

د دے ڀیرے وجہے دی۔ یوہ دادہ چہ دا دعاء بہ ورنہ وی، د اللہ او د رسول ﷺ درضا نہ بہ خلاف وی۔ لکہ یو سرے نیکانو خلقو تہ خیرے کوی۔ لکہ چہ بعضو نہ مونپ

نه چه مونږ درکړې دى (بقره: ۱۷۲) بيا رسول الله ﷺ د هغه سرې ذکر او فرمائيلو چه اوږده سفر ونه کوى، پریشان او گرد آلود وینسته ئې وى۔ او لاسپونه ئې آسمان طرفته نيولى وى۔ چه اے الله! اے ربه! يعنى سوالونه کوى۔ او حال دادې چه خوراک ئې حرام وى او خکاک ئې حرام وى، او جامه ئې حرامه وى۔ او په حرامو پاللې شوې وى۔ نو دده دعاء به څنگه قبوله شى؟» (مسلم)۔

خلورمه وجه: د گناهونو زنگ دې په زړونو۔

پنځمه وجه: غفلت دې د الله تعالى نه۔

شپږمه وجه: شهوت دې۔

اوومه وجه: لهویات دې۔

اتمه وجه: داده چه د دعاء په قبلیدو یقین نه لری۔

حدیث کسب راحی: اَدْعُوا اللَّهَ وَانْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْاِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَّاهٍ.

(د الله نه دعاء غواړئ په داسه حال کسب چه ستاسو یقین

وی په قبلیدو، او یاد ساتئ چه الله د غافل او لهوه کونکى

زړه نه دعاء نه قبلوی)۔

(رواه الحاکم فى المستدرک عن أبى هريرة)۔

آوړیدلى دى چه الله دې وهابیانو ته هدایت اوکړى، او که نه کيږى نو الله دې ئې غرق کړى۔ حال دا چه دا اهل حقو ته خیرې کول دى۔

دویمه وجه داده چه زړه الله طرفته پوره متوجه نه وى په وخت د دعاء کسب۔ لکه بعضه خلقو دعاء کوى او اخر او دیکخوا گورى۔ او بعض خبرې کوى او لاس ئې هم اوچت کړې وى۔ ددې مثال داسه دې لکه سرې لینده کسب کانږې کیدى خو لږه ئې راکاږى، نو کانږې خائې ته ونه رسيږى۔ دارنگه دا دعاء هم الله ته نه رسيږى۔

دریمه وجه د حرامو خوړل دى۔

لکه حدیث کسب راحی: ابو هريره رضى الله عنه فرمائی

: رسول الله ﷺ فرمائیلی دى: «اے خلقو! الله پاک ذات دې،

اونه قبلوی مگر پاک او حلال شه۔ او الله مؤمنانو ته په

هغه څه حکم کړې، چه په هغه ئې پیغمبرانو ته هم حکم

کړې۔ الله تعالى په قرآن کسب وئیلی دى: چه اے پیغمبرانو

! خورئ د حلالونو، او نیک عمل کوی، زه ستاسو په

عملونو خبرداریم۔ (سورت المؤمنون: ۵۱)۔ او مؤمنانو ته

ئې وئیلی دى: اے ایمان والو! خورئ د هغه حلالو مالونو

نہمہ وجہ : دگنا ہونو نہ توبہ نہ ویستل دی :

لکہ حدیث د مسند احمد کنین راحی : چہ « بنی اسرائیلو تہ خہ بلا او تکلیف اور سیدہ۔ نو دوی یو میدان تہ لازل۔ اللہ تعالیٰ وحی او کرہ د هغوی نبی تہ چہ دوی لہ خبر ور کرہ، چہ تاسو دے میدان تہ پہ نجسو بدنونو راغلی یی۔ او تاسو ماتہ هغه لاسونہ او چتوی چہ پہ هغه تاسو وینے توی کرپی دی، او تاسو کورونہ د حرامونہ پہ دغہ لاسونو ډک کرپی دی۔ اوس چہ کلہ زما غضب پہ تاسو سخت شہ، نو تاسے مانہ دعاء غواپی۔ پس تاسو مانہ لا لرمے کیپی۔

لسمہ وجہ : استعجال (تادی کول) دی : یعنی انسان دا وائی چہ ما ډیرمے دعاگانے او کرے۔ یوہ ہم قبولہ نشوہ۔ پس سترمے شی او دعاء پریردی۔

حدیث کنین راحی : رسول اللہ ﷺ فرمائی : يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي.
(رواه البخاری).

(قبلیبری ستاسو نہ دیو کس دعاء تر خو چہ جلتی اونہ کرپی، وائی چہ ډیرمے دعاگانے م او کرے خو قبولہ نشوے)۔

یو بل حدیث کنین راحی، رسول اللہ ﷺ فرمائی :

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَسْتَعْجَلُ؟ قَالَ: يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي.

(همیشه وی بنده پہ خیر کنین، تر خو چہ جلتی اونہ کرپی، صحابو عرض وکرو، اے د اللہ رسولہ! جلتی خہ تہ وائی؟ وے فرمائیل : انسان وائی : ډیرمے دعاگانے مے او کرے خو اللہ قبولے نہ کرے)۔ (احمد)۔

یولسمہ وجہ دادہ : چہ پہ دعاء کنین اخلاص نہ وی۔ لکہ وائی : اللہ او پیر بابا دے مَل شہ۔ او اللہ او کا کا صاحب دے اووہ۔ داسے کلمے استعمالول ناجائز دی، بلکہ دا دَ شَرک خبرمے دی۔ سرمے پرے مشرک کیپی۔

دولسمہ وجہ : دادہ چہ دعا پہ داسے وخت کنین او کرپی چہ پہ هغه کنین رسول اللہ ﷺ نہ وی کرپی۔ لکہ د سنتونہ پس پہ جمع سرہ دعاء وغیرہ۔ نورمے وجھے ہم شتہ، خوزہ دا رسالہ مختصرہ لیکم۔

د دعاء آداب

۱ - حضور قلبی یعنی اللہ تہ توجہ کول۔ لکہ مخکین حدیث کین تیر شو۔

۲ - پہ دے اوقاتو کین دعاء بنہ قبلیری :

د فرض مانحہ نہ پس، او د تہجدو پہ وخت کین۔

لکہ حدیث کین راحی :

قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ ؟ قَالَ : جَوْفَ اللَّيْلِ
الْآخِرِ وَذُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ . رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ .

(چا تپوس او کړو، اے د اللہ رسولہ ! کومه دعاء بنہ قبلیری؟ وے فرمائیل : د شپے پہ آخری حصہ کین (د تہجدو پہ وخت) او د فرض مونخونو نہ پس)۔

۳ - د آذان کیدو پہ وخت۔

۴ - د جُمعے د خطبے پہ وخت۔

۵ - د جُمعے د ورځے د مازیگر نه پس۔

۶ - د آذان او اقامت پہ مینخ کین۔

دا شپړ وختونه حدیثو کین ذکر شوی دی۔

۲ - دویم ادب : خشوع او خضوع سره دعاء غوښتل۔

۳ - دریم ادب : قبلے تہ مخ کول۔

۴ - څلورم ادب : د اوداسه په حالت کین دعاء غوښتل۔

۵ - پنځم ادب : تر سینے پورے لاسونه او چتول۔

۶ - شپږم ادب : د دعاء په شروع کین د اللہ حمدونه اوصفتونه کول۔

۷ - اووم ادب : بیا په رسول اللہ ﷺ باندے درود وئیل۔

۸ - اتم ادب : د حاجت غوښتلو نه مخکین توبه ویتل۔

د دے ټولو آدابو نه پس دے اللہ تعالیٰ تہ متوجه شی او په مبالغے اوزاری، او په ویرے او رغبت سره دے دعاء او غواری۔ او د اللہ په مخکین دے چاپلوسی او کړی۔ او هغه تہ دے د هغه په نومونو او صفتونو او په توحید سره وسیله پیش کړی۔ او د دعاء نه مخکین دے خه صدقه خیرات او کړی۔ نو ان شاء الله چه دا قسم دعاء به اللہ تعالیٰ نه رد کوی۔

او خاصکر هغه دعا، په کومه باندے چه رسول اللہ ﷺ د قبولتیا حکم لگولے وی۔

لکه د دعاء داراتلونکی الفاظ استعمالول پکار دی۔

۱ - نبی کریم ﷺ د یو سړی نه واوریدل چه داسے دعائے

لویی اود عزت حائزہ! اے ژوندیہ اے تدبیر کونکیہ!۔
 نورسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «دے سپری دَ اللہ پہ اسمِ اعظم سرہ دعا اوکریہ، اودا داسے نوم دے چہ پہ دے سرہ د ہر چادعا قبلپری، او پہ دے ہر حاجت پورہ کیپری»۔
 (رواہ ابن حبان و اسحاب السنن)۔

۳- د اسماء بنت یزیدؓ نہ روایت دے چہ رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «دَ اللہ اسمِ اعظم پہ دے دوہ آیتونو کنبں دے: وَاللَّهُمَّ اِلَهَ وَّاحِدٌ، لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ. (البقرة: ۱۶۳)۔

اود سورت آل عمران پہ شروع آیتونو کنبں:
 اَللّٰهُمَّ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ. (رواہ الترمذی)۔
 د اللہ رب العزت حکمت دے پہ پتولو د بعضے شیانو کنبں۔ لکہ لیلۃ القدر، او پہ ورخ د جمعے کنبں یو ساعت د دعا د قبلیدو وی ہغہ ہم نامعلومہ وی۔ دارنگہ خاتمہ وغیرہ۔ دارنگہ اسم اعظم ہم اللہ رب العزت پورہ نہ دے بنکارہ کرے، دے دپارہ چہ انسان ورپسے کوشش اوکری، او د اللہ تہول صفتونہ اووائی۔

۴- عَنْ اَنَسٍ وَّ اَبِي هُرَيْرَةَ وَرَبِيعَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ

کولہ:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ بِاِنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللهُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ.
 (اے اللہ! زہ تانہ دعاء پہ وسیلہ ددے کوم چہ زہ دا گواہی کوم چہ تانہ سیوا بل اللہ او معبود نشتہ۔ تہ یواخے اوے حاجتہ ئے۔ ہغہ ذات ئے چہ نہ د چانہ پیدا دے، اونہ ترے شوک پیدا دی، اونشتہ دہ لہ برابر ہی شوک)۔
 نو نبی ﷺ اوفرمائیل: دے سپری د اللہ نہ دعا پہ ہغہ نوم اوکریہ چہ شوک پرے دعا اوکری نو قبلپری)۔
 (رواہ ابن حبان عن عبد اللہ بن بريدة)۔

۲- د انس رضی اللہ عنہ پہ حدیث کنبں دی دا وایم: ﷺ زہ د رسول اللہ ﷺ سرہ ووم، نو ہغہ د یو سپری نہ او ریدل چہ د مانخہ نہ پس ئے داسے دعا کولہ:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ.
 (اے اللہ! زہ تانہ سوال کوم پہ وسیلہ د صفتونو ستا سرہ۔ نشتہ لائق د عبادت سیوا ستانہ، تہ احسان کونکے ئے، اوناشنا پیدا کونکے د آسمانونو اوزمکے ئے۔ اے د

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: اإِطْوَأْ بِيَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.
(رواه الحاكم وأحمد).

(انس، ابو هريره اور ربيعہ بن عامر رضی اللہ عنہم
فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «پہ یا ذا الجلال
والاکرام باندے کلک شیء او ہمیشہ والے پرے او کړی پہ دعا
کښ»۔

۵- د ابو هريره - رضی اللہ عنہ - نہ روایت دے چہ
«رسول اللہ ﷺ بہ کله مبالغہ او کوشش پہ دعا کښ کولو،
نو داسے به ئے وئیل: یا حی یا قیوم ... الحدیث»۔
(ترمذی)۔

د ترمذی پہ بل روایت کښ راخی «چہ کله به رسول اللہ
ﷺ یو کار خفه کړو، نو داسے به ئے فرمائیل پہ دعا کښ:
يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ اَسْتَغِيْثُ»۔

۶- سعد بن ابی وقاص رضی اللہ عنہ فرمائی: رسول
اللہ ﷺ اوفرمائیل: «د یونس علیہ السلام دعا چہ کله
هغه د ماهی پہ خیتہ کښ کړے وه:

اَلَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ
(انبیاء: ۸۷)۔

په دے دعاء باندے چہ کوم مسلمان بنده په یو حاجت
کښ دعا او غواړی نو ضرور به الله د هغه دعا قبلوی»
(ترمذی)۔

بل روایت کښ دی: چہ «دا دعاء د هر مصیبت نه د
خلاصی ذریعه ده»۔ رواه الحاكم۔

او بل روایت کښ دی: «چا چہ دا دعاء په بیماری کښ
خلوښت ځله او وئیله، نو که چرته مړ شو نو شهید به
وی۔ او که جوړ شو، نو بخښنه به ورته اوشی»۔ (الحاکم)۔

د مصیبت دعاء

بخاری او مسلم کښ دی چہ رسول اللہ ﷺ به د مصیبت
په وخت کښ دا دعاء فرمائیله:

اَلَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ الْعَظِيْمُ الْحَلِيْمُ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ
اَلَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْاَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ
الْكُرْسِيِّ.

د غم او دهم دعاء

په مسند احمد کښ د ابن مسعود رضی اللہ عنہ نه
روایت دے چہ نبی کریم ﷺ فرمائی: «نه رسیږی یو کس
ته هیچرے څه غم یا هم، پس چہ دا دعاء اوواځی:

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ ، نَاصِيَتِي
بِيَدِكَ ، مَا ضَ فِي حُكْمِكَ ، عَدَلٌ فِي قَضَائِكَ أَسْأَلُكَ
اللَّهُمَّ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهِ نَفْسِكَ أَوْ عَلِمْتَهُ
أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي
عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ
صَدْرِي وَجَلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي .

نو الله به لرمه کړې غمونه او خفگانونه دده او په بدله
کښن به ورله خوشحالی ورکړې۔ نو چا عرض او کړو چه : یا
رسول الله ! نه تے زده کوو ؟ نو وې فرمائیل : ولے نه ! چاچه
واریده نو هغه له پکار دی چه زده تے کړې۔

ابن مسعود رضی الله عنه فرمائی : په هر نبی باندې به
چه کله خه مصیبت راغی ، نو هغه به په سبحان الله سره
امداد طلب کولو۔

غَلَّ نَهْ دَبِجِ كِيدُو دَعَاءِ

حسن بصری فرمائی : « د ابو المعلق په نوم یو صحابی
وو ، هغه تاجر وو۔ یوه ورځ یو غل گیر کړو۔ ورته تے اووئیل
: چه زه درنه مال اخلم ، او قتل کوم دے هم۔ نو هغه د
خلورور رکعتو اجازت اوغوښتلو۔ نو په آخره سجده کښن

تے دادعاء اوغوښتله :

بَا زِدْوُدُ يَا وَدُوْدُ يَا ذَا الْعَرْشِ الْمَجِيْدِ يَا فَعَالًا لِمَا تُرِيْدُ
أَسْأَلُكَ بِعِزِّكَ الَّذِي لَا يُرَامُ وَبِمُلْكِكَ الَّذِي لَا يُضَامُ ،
وَبِنُورِكَ الَّذِي مَلَأَ أَرْكَانَ عَرْشِكَ أَنْ تُكْفِيَنِي شَرَّ هَذَا اللَّصِ
بِأُغْيِثْ أُغْيِثِي يَا مُغِيْثُ أُغْيِثِي .

دره خله تے دادعاء اوکړه۔ نو الله د آسمان نه د هغه غل د
وژلو دپاره یو ملائک راولیږله۔

حسن بصری وائی : چاچه اودس اوکړو ، او خلورور رکعته
مورخ تے اوکړو ، او دادعاء تے اووئیله ، نو الله تعالی به تے
قبوله کړې۔ که په ده خه غم وی او که نه وی ۔

(رواه ابن ابی الدنيا عن الحسن).

فصل : دعاء د وسلے پشان ده :

خو دومره خبره یاده کړه چه وسله هله کار کوی کله چه
مې قوی او مضبوط وی ، او خه مانع نه وی لکه په دشمن
خه زغره یا خود نه وی ، نو پوره کار کوی۔ دارنگه چه دعا
وی او په توجه سره وی ، او نور خه مانع د قلیدو نه وی ،
لکه بعض موانع مونږ مخکښ بیان کړل ، نو دُعا بیا ښه
کار کوی۔

کین به هغوی الله ته متوجه کیدل او دُعا به ئے غوښتله۔

حدیث د ابن ماجه کین راحی :

مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ.

«خوځ چه د الله نه دُعا نه غواړی، الله په هغه غضب

کوی»۔

نو معلومه شوه چه الله تعالیٰ په سوال او تضرع سره

راضی کیږی۔ او دُنیا کین ز مونږ د مسلمانانو بل مقصد

نشته بغیر درضا کولو د الله نه۔

په حدیث کین راحی چه الله فرمائی: «زۀ الله یم، مانه

سیوا بل معبود نشته۔ کله چه زۀ راضی شم، نو برکت

اچوم، او زما د برکت خۀ انتهاء نشته۔ او کله چه زۀ د چانه

خفه شم، نو بیا پرې لعنت کوم، او زما لعنت تر او وپُشتونو

پورې رسیږی»۔ (مسند احمد)۔

پس الله په کومه خبره زیات خوشحالیږی هغه د

گناهونو د پریخودلو په وجه راضا کیږی۔ او د تقویٰ معنی

هم داده د گناه نه ځان ساتل۔

نو د دنیا د ټولو مصیبتونو سبب گناهونه دی، لکه

قرآن مجید کین الله فرمائی :

بعض خلق وائی چه دُعا ته هیڅ ضرورت نشته۔ ځکه

چه داشے به الله یا لیکلے وی په تقدیر کین یابه ئے نو وی

لیکلے۔ که لیکلے وی، نو دُعا ته حاجت نشته۔ او که نه وی

لیکلے، نو بیا هم دُعا ته حاجت نشته۔ دا قسم خلق سخت

جاهلان دی۔ مونږ الزاماً وایو چه ستا مورواله او تنده

ماتیدل او بچی پیدا کیدل به الله یا لیکلی وی یانه، که

لیکلی ئے وی، بیا روتی خورلو او اوبۀ څکلو ته حاجت

نشته اونه واده کولو ته حاجت شته۔ او که نه ئے وی لیکلی،

نو بیا په ضرورته کارولے کوے ؟

بعض خلق وائی چه په دُعا هیڅ نه کیږی۔ لیکن دا

صرف عبادت دے۔ کول ئے پکلر دی۔ دا خلق هم غلط

وائی۔ بلکه :

صحیح خبره داده چه هر شه الله په تقدیر کین لیکلے،

لیکن سره د اسبابونو۔ مثلاً مورواله الله لیکلے دے، او

سبب، ئے ورله خوراک لیکلے۔ دارنگه ته چه خۀ حاجت

غواړے، هغه دپاره الله دُعا سبب گرزولے دے۔ نو خوځ چه

دُعا پریږدی هغه جاهل دے۔

صحابو ته دا فضیلتونه معلوم وو، ځکه په هر ځای

﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ ﴾ . (شوری).

(کوم مصیبت چه تاسو ته رسیږي هغه ستاسو د عمل په وجه، او الله خو د ډیرونه معافی کوي).

لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د خیر او د شر اسباب معلومول ضروری دی. او دا په تجربه او په علم التاريخ او په آوریډلو د اخباراتو ماضیو او خصوصاً په قرآن پاک کښ سوچ کولو سره انسان ته حاصلیږي. او بیا په علم الحدیث کښ سوچ کول دی. او قرآن او سنت د ټولو شیانو اسباب بیان کړي دی.

دویمه خبره داده: چه د نفس غلط فهمی نه ځان ساتل ضروری دی. ځکه چه انسان دا بڼه پیژني چه گناه، غفلت او شهوت ضروری شیان دی، لیکن دې په غلط فهمی کښ پریوزي او، وائی چه الله غفور رحیم دے.

او کله وائی: توبه به وباسم.

او کله یو دوه رکعتہ نفل اوکړي، نو ځان معصوم حسابوي.

او کله وائی: تقدیر کښ به مقرر وی داسے. او کله وائی:

تول خلق داسے کوي، نوکه ما اوکړو، نو څه چل اوشه. او ډیر خلق دا گمان کوي، که زه هر څومره گناهونه اوکړم، او استغفر الله او وایم پس ختم به شی.

او بعض وائی چه گناهونه کوه، او بیا سل ځله: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ او وایه: بس گناه به دې زائله شی.

او بعض وائی: اَلْتَنَزُّهُ مِنَ الدُّنُوبِ جَهْلٌ بِسِعَةِ عَفْوِ اللَّهِ. (د گناهونو نه ځان ساتل د الله په فراخه عفو ه ناخبري ده). او بعض وائی: زه مجبور یم.

او بعض وائی: پردو زنانو ته کتل جائز دی، ځکه چه دا خوبهر ته راوتی دی.

او بعض وائی چه مونږ به خپل پیران بچ کوي. او هغوی به مونږ له سفارش کوي.

او بعض وائی: مونږ میان گان او سیدان یو. ز مونږ گناهونه به ز مونږ مشران معاف کوي په سفارش سره.

او بعض وائی: حدیث کښ راځی چه الله فرمائی: زه د بنده د گمان سره یم په ما باندے. پس ز مونږ په الله دا گمان دے چه جنت ته به مو بوزی.

لیکن دا خبره صحیح نه ده، ځکه چه په الله هغه سره

صحیح گمان کولے شی خوک چہ د هغه تابعداری۔ او
نافرمان پہ الله بنه گمان نشی کولے، لکه یو مرتیے وی هغه
اوتختی، کله چہ هغه واپس راوستے شی، نو د هغه گمان
دا وی چہ مولیٰ به سزارا کوی۔

دے وجه نه حسن بصری فرمائی :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَحْسَنَ الظَّنِّ بِرَبِّهِ فَأَحْسَنَ الْعَمَلِ، وَإِنَّ الْفَاجِرَ
أَسَاءَ الظَّنِّ بِرَبِّهِ فَأَسَاءَ الْعَمَلِ.

(مؤمن په خپل رب بنه گمان لری خککه نیک عمل
کوی، او بدکاره سر په الله غلط گمان لری نو خککه غلط
اعمال کوی)۔

په اصل کسبن دا دشيطان د هوکے او حرے وی۔ راشه
اوگوره چہ خومره خوف وو د رسول الله ﷺ، چہ یو کرن
ورسره شپېر یا اووه اشرفی وے، نو د شپے خوب نه ورتلو او
په مرض وفات د هغه کسبن عائشے رضی الله عنہا ته
فرمائیلی وو چہ خرچ ئے کره۔ لیکن هغه د خه مشغولتیا
په وجه خرچ نکړے۔ نو نبی ﷺ او فرمائیل چہ خه گمان دے
د الله د نبی، که الله سره ملاؤ شی او دا روپی ورسره وی؟
امام معروف فرمائی :

رَجَاؤُكَ لِرَحْمَةٍ مَنْ لَا تُطِيعُهُ مِنَ الْخُدْلَانِ وَالْحُمَقِ.
د هغه چانه امید ساتل چه ته د هغه تابعداری نه کوم
دا خوشمندگی او کم عقلی ده۔

او حسن بصری ته چا او وئیل چہ :

أَرَأَيْكَ طَوِيلَ الْبُكَاءِ فَقَالَ : أَخَافُ أَنْ يُطْرِحَنِي وَلَا يُيَالِي.

زه تاوینم چه ته ډیر زیات ژاړه دا وکړه؟ نو هغه وئیله :
ماسره دا ویره ده چه الله به مے اور ته گذار کړی او هغه د
هیچا پرواه نه لری۔

او حسن بصری دا هم فرمائیلی دی : چہ بعض خلق
امبدونه د مغفرت لری، نو د دنیا نه یے توبه لار شی۔

او نبی کریم ﷺ فرمائی :

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ.

« اے د زړونو او وړونکیه ! زما زړه په خپل دین باندے
مضبوط کړه »۔

او دابه ئے هم فرمائیل چہ « زړونه د الله په دوو گوټو کسبن
دی۔ کوم خوائے ئے چہ غواړی اړوی ئے »۔

یو روایت کسبن دی چہ « نبی ﷺ جبرئیل علیه السلام ته
اوفرمائیل : خه وجه ده چہ میکائیل علیه السلام نه

خاندی؟ نو هغه ورته اووئیل : میکائیل د هغه ورخه نورا
په دیخوانه دی خندلی، کله نه چه اور پیدا شومے دے۔

یوروایت کنبس راحی، چه نبی ﷺ یو کرت یو جماعت
اولیده، نو تپوس ئے اوکرو چه ولے راجمع شوی دی؟ نو چا
اووئیل چه قبر کنی۔ نو نبی ﷺ په منده لارو او قبر خوا
کنبس کیناستو، او په ژرا شو، تردے چه زمکه ئے په اوښکر
لونده کره۔ او بیائے مونږ ته ارشاد افرمایه: اے رورنږ! دے
ورخے دپاره تیاری اوکړئ۔ (مسند احمد)۔

دا قسم روایتونه نور هم ډیر زیات دی۔

نو مقصد داشه چه هسه امیدونه نه دی کول پکار۔
بلکه اعمال صالحه پکار دی۔ او خوفِ الهی ډیر ضروری
شه دے۔

پس دتولو گنا هونو نه خان بیچ کول پکار دی، ځکه چه
ه مخکنبس بیان شو چه دتولو مصیبتونو سبب معصیتونه
دی۔ او د نعمتونو دراتلو لوتے سبب تقویٰ ده۔ لیکن دا
اوس ډیره کمه شومے ده۔ او حال دادے چه قرآن پاک کس
چه الله پاک په تقویٰ خومره زور ورکړے دے۔ هغه پتانه
دے۔ په سورت بقره کنبس الله پاک پنځه ډیرش کرتد تقویٰ

ذکر کړے دے۔ باقی قرآن خوترمے دک دے۔

د گناهونو ضررونه:

زه مختصر یو شو ضررونه او بد اثرات د گناهونو لیکم،
چه زه اوبدن ته په دنیا او آخرت کنبس ضرور وړکوی۔ هر
انسان دخپله کامیابی دپاره کوشش کوی۔ خو لیکن
شیطان دانسان نه دشمن دے۔ هغه صحیح لاره دکامیابی
دانسان نه هیره کړے ده۔ پس هونبیاریدل پکار ډی او د
شیطان سره عداوت کول پکار دی۔

۱- اول: د علم نه محرومتیا:

د علم نه محرومتیا د گناه په وجه کیږی۔ علم نور دے،
او گناه دغه نور مړ کوی۔ لکه د امام شافعی په باره کنبس
راحی چه کله دوی د امام مالک نه تعلیم شروع کړو۔ نو
امام مالک ته دده زیرکتیا او پوهه او عقل معلوم شه۔ نو دده
ته ئے افرمائیل:

إِنِّي أَرَى اللَّهَ قَدْ أَلْقَى عَلَيْكَ نُورًا فَلَا تُطْفِئُهُ بِظُلْمَةِ الْمَعْصِيَةِ.

(زه وینم چه الله په تاباندے نور اچولے دے۔ نو د گناه د
تیارے په وجه ئے مړ نه کړے)۔

امام شافعی فرمائی:

شَكُوْتُ إِلَهِي وَكَيْفَ سُوءَ حِفْظِي
فَأُرْسِدُنِي إِلَى تَرْكِ الْمَعَاصِي

(ما خپل استاذ وکيع ته د حافظے د کمزوری شکایت اوکړو، نو هغه ماته د گناهونو نه د بچاؤ وصیت اوکړو۔

فَإِنَّ الْعِلْمَ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ
وَفَضْلُ اللَّهِ لَا يُعْطَى لِعَاصِي

(حکمه علم د الله فضل دے، او الله خپل فضل نافرمان ته نه ورکوی)۔

۲ - **دویم:** گناهونه د رزق او د مال نه د محرومه کیدو سبب دے۔ حدیث کتب راحی: ((انسان د گناه په سبب د رزق نه محرومه کیږی))۔ (مسند احمد)۔

نو تقوی سبب د رزق او گناه سبب د فقر دے۔

۳ - **درېم:** گناهونه سبب د وحشت دے۔ انسان ته هیڅ شے بیا مزه نه ورکوی۔ اگر که د ټول د دنیا مزه راجع شی۔ لیکن په دے وحشت د زړه هغه څوک پوهیږی چه احساس په کښ وی، حکمه چه:

وَمَا لِمَيِّتٍ يَجْرَحُ مِنْ إِيْلَامٍ.

مړے د زخمی کیدو په درد نه پوهیږی۔

۴ - **څلورم:** د گناهونو په سبب د انسان او د نورو خلقو تر مینځه یو وحشت او په محبتی واقع کیږی، خصوصاً انسان د نیکانو خلقو نه وړاندے کیږی، هغوی ته به هم بد معلومیږی فطره۔ او دے هم د هغوی نه نخنی۔ او څومره چه لرے وزی، هغومره شیطان ته نزدے کیږی۔ تردے چه دا وحشت دده او د بنځے او د بچو او د خادمانو تر مینځه راشی، نو بیابنه هیڅوک تابعداری نکوی۔

لکه بعض علماء فرمائی: چه زه کله د الله څه نافرمانی اوکړم۔ نو هغه زه د خپلے بنځے او د خپل څاروی (سورلی) په اخلاقو کښ پیژنم۔

۵ - **پنځم:** گناهونه سبب د گرانۍ او سختۍ د کارونو دی په ده باندے۔ پس هر خوا چه مخ کړی، نود هر کار دروازه به پرې بنده وی۔ او بابه سخته وی۔ حکمه څوک چه د الله نه ویره کوی نو: ﴿يَجْعَلُ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾۔
الله به ورله کارونه آسان کړی۔ (الطلاق)۔

نو څوک چه تقوی معطله کړی، نو هر کار به ورته الله پاک سخت کړی۔

ننگی دَرزق او کمزوری دَ بدن او دَ خلقو په زړونو کښن
ورسره نفرت)۔

۷- **اوم**: زړه او بدن کمزورې کوی، ځکه چه د مؤمن
ایمانی طاقت په زړه کښن وی، او کله چه زړه طاقتور وی،
نو بدن کار کوی، او کله چه زړه بزدل کمزور وی۔ نو بدن
کارنشی کولے۔ لکه د کافرانو څومره بدنی او مالی
طاقتونه وی۔ لیکن صحیح مؤمنانو ته نشی تینگیدے،
لکه: صحابه کرامو رضی الله عنهم واقعات مشهور دی۔

۸- **انتم**: د گناه د وچه نه انسان د ډیرو نیکیو نه محروم
شی۔ چه هره نیکی د ټولے دنیانه بهتره وی۔ مثلاً سرے
نلم ته لار شی، نو مونځ ترے قضا شی، او د ذکر نه غافله
شی۔ د غلا چل زده کړی، د زنا چل زده کړی۔ مال بے ځایه
خرچ شی، وخت عبث تیر شی۔ دارنگه ته په کښن فکر
اوکړه چه څومره ضررونه دی؟ انسان د خپله خوشحالی
کوشش کوی، او حال دادے چه ځان هلاکوی۔

۹- **انهم**: گناه د عمر او د رزق د کموالی سبب دے۔ او
نیکی د عمر او د رزق د ډیروالی سبب دے۔ لکه په حدیث د
ابن ماجه کښن راځی: «عمر لره صرف نیکی زیاتوی، او

۶- **شیرم**: په زړه باندے به ئے تیارة راشی، تردے چه دے
به پرے داسے پوهیږی لکه د شپے په تیارة چه سرے
پوهیږی۔ ځکه چه طاعت نور دے او معصیت (گناه) تیارة
دے۔ او کله چه دا تیارة ډیره شی، نو سرے بیا په بدعاتو او
گمراهی کښن واقع شی۔ او دے نه پوهیږی۔ لکه یو روڼد
سرے په لاره روان وی، او مخکښ کنده راشی او دے خبر نه
وی، نو په کښن ور او غورزیږی۔ پس دا تیارة بیا په مخ
باندے تیارة راولی، نو هر څوک ئے پیژنی، لکه تاسو تجربه
اوکړی۔ چه پولیس والا چه کله گاډی ته را اوخیژی، نو په
فاسقانو خلقو گوته وهی۔ بڼه او خراب بیل پیژنی۔

عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرمائی:

إِنَّ لِلْحَسَنَةِ ضِيَاءً فِي الْوَجْهِ وَنُورًا فِي الْقَلْبِ وَسَعَةً فِي
الرِّزْقِ وَقُوَّةً فِي الْبَدَنِ وَمَحَبَّةً فِي قُلُوبِ الْخَلْقِ، وَالْمُعْصِيَةُ
بِضِدِّ ذَلِكَ.

(د نیکی اثر په مخ باندے د حُسن او د تازگنی وی، او په
زړه کښن رڼا وی، او په رزق کښن فراخی وی، او په بدن کښن
طاقت وی، او خلق ورسره محبت ساتی۔ او گناه کښن ددے
په ضد شت: ملاوېږی۔ یعنی توروالے د مخ او تیارة د زړه او

تقدیر لہ صرف دعا رد کوی۔ الحدیث۔

بیا دلتہ پہ ڊیروالی د عمر کنب د علماؤ درے رائے دی :
بعض فرمائی : د عمر د ڊیروالی نہ مراد د خیر او برکت
ڊیروالے دے۔ یعنی عمر بہ لږ وی، اوفائے او طاعتونہ بہ پہ
کنب ڊیروی۔

دویم دا چہ : مراد د ڊیروالی د عمر نہ حقیقہ ڊیروالے
دے۔ اللہ د ہر شیء د پارہ اسباب مقرر کری وی، لکہ د
صحت، مرض، غنی، فقر د پارہ ئے چہ اسباب مقرر کری
دی۔

دریم قول دادے : چہ اعلیٰ ژوند ہغہ دے چہ دانسان زرہ
پہ کنب د اللہ پاک سرہ ترے وی۔ او د ہغہ سرہ پہ کمال درجہ
کنب محبت وی۔ چہ د ہغہ محبت پہ مقابلہ کنب ہیخ
شے نہ غورہ کوی۔ نو کله چہ انسان پہ معصیت او
نافرمانی کنب اختہ شی، نو دے مردے، او عمر ئے ختم
دے۔ دے وجہ نہ کافرانو تہ اللہ پاک مری وئیلی دی۔

لنہہ داشوہ چہ عمر د انسان د ژوند مودے تہ وائی۔ او
ژوند ہغہ دے چہ انسان پکنب د اللہ سرہ پورہ محبت
او تعلق ساتی، او د ہغہ رضا پہ ہر شی غورہ کوی۔ او د

گناہ پہ وجہ دا حال ختمیږی۔

۱۰۔ **لسم** : د گناہ نہ گناہ پیدا کیږی۔ بیا انسان ترے
نہ شی وتلے۔ بعض علماؤ وئیلی دی چہ :
إِنْ مِنْ عُقُوبَةِ السَّيِّئَةِ السَّيِّئَةُ بَعْدَهَا.
(د گناہ یو عذاب دادے چہ د بلے گناہ توفیق انسان تہ
ملاوږی)۔

اونیکی ددے خلاف دہ۔ تردے چہ پہ بعض انسانانو کنب
بیا دا گناہونہ کلک شی۔ کہ د نیکی خائے تہ راشی۔ یا
ورته خوگ د دین خبرہ کوی، نو تنگ شی۔ او ہمدارنگہ
بعض نیکان خلق د گناہ پہ خائے کنب تنگیږی۔ لکہ مہے
چہ داوبونہ لرے شی۔ تردے چہ بعض گناہونو کنب ہیخ
خوند نہ وی۔ لیکن د ہغہ زرہ پہ نیکی تنگیږی، نو خکہ
ہغہ گناہ کوی۔ پہ بل شی ئے ساعت نہ تیریری۔

۱۱۔ **یولسم** : او د ویرے خبرہ خودادہ چہ د گناہ پہ
رجہ د زرہ نہ ارادہ د تویے کمزورے کیږی۔ تردے چہ ہغہ
گناہ ددے عادت او گرخی۔ نو بیا ورتہ ہغہ خہ گناہ نہ
بیکاری، ہسے پہ خولہ بہ تویے ڊیرے اویاسی، او زرہ کنب
بہ ئے ارادہ ہم د ہغہ کار وی۔ کہ زنکدن راشی، نو ہم توبہ

نہ اویاسی۔ او اللہ پاک بیا توفیق ہم نہ ورکوی۔ وجہ دادہ
چہ گناہونہ د مخکنیو خلقو میراث دے، مثلاً ہلکانوتہ
راتلل دا میراث د قوم لوط دے۔ او ناپ تول کنس کس کول
دا میراث د قوم شعیب دے۔ او فسادونہ اولوئی کول د
فرعونیانو میراث دے۔ او تکبر او تجبر کول د قوم ہود
میراث دے۔ او ہمدارنگہ نور واخله۔

اوپہ دے گناہونو ہغوی اللہ ہلاک کری دی۔ نو کیدے
شی چہ اللہ ہم دغہ عذاب پہ دے نافرمان بندہ راولی۔
حکہ چہ دہ ہم د ہغوی جامے آغوستی دی۔

لکہ پہ مسند احمد کنس د ابن دینار قول دے: چہ «اللہ
بعض نبیانو تہ وحی او کرہ، چہ خپل قوم تہ او وایہ چہ زما
د دشمنانو نو پہ خائے کنس مہ داخلیری او د ہغوی لباس
مکوی، او د ہغوی پشان سورلی مکوی۔ او د ہغوی
پشان خوراک مہ کوی۔ کنی نو تاسو بہ ہم زما دشمنان
جوړ شی»۔

بل حدیث کنس دا جملہ راغلے دہ:

مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ.

«خوڪ چہ د چاسرہ خان مشابہ کوی، ہغہ بہ د ہغوی

سرہ وی پہ آخرت کنس»۔

(مسند احمد)۔

۱۲ - **دولسم**: د گناہ پہ وجہ انسان د اللہ پہ نیز ذلیل

اوسپک وی۔ او د اللہ د نظر د رحمت نہ غورزیدلے وی۔

حسن بصری یوہ عجیبہ خبرہ کرے دہ:
فَانْزَا عَلَيْهِ فَعَصَوْهُ وَلَوْ عَزُّوا عَلَيْهِ لَعَصَمَهُمْ.

(دا مجرمان پہ اللہ سپک دی، حکہ اللہ د نافرمانی توفیق

ورکرو۔ او کچرتہ د اللہ پہ نیز عزت مند وے، نو اللہ بہ بچ

کری وے)۔

او کلہ چہ یو انسان اللہ پاک سپک کری، نو:

فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ.

نو شوڪ بہ عزت ورکری؟ یعنی هی شوڪ عزت

ورکونکے بیا نشته۔ اگر کہ خلق تے تعظیم او توقیر کوی د

وجہ د خوف د هغه د شر نہ۔ یا د خہ لالچ پہ وجہ۔ لیکن

کلہ چہ هغه ختم شی یا دے غائب شی، نو بیائے دشمن

وی، او زپہ کنس تے سپک گنری۔

۱۳ - **دیوارسم**: بنده چہ کلہ نافرمانی کوی نو گناہ

بیا ورتہ سپکے او وپہ بنکاری۔ او کلہ چہ انسان گناہ وپہ

او گنہری، نو دے هلاك شة۔ حدیث کتبِ راحی: منافق تہ
خپل گناہونہ داسے بنکاری لکہ میچ پہ پوزہ کینی، نو دے
تے پہ اشارے سرہ پاخوی، ہیخ پرواہ پرے نکوی۔
(رواہ البخاری عن ابن مسعود رضی اللہ عنہ).

خواد لسم: نور خلق او حیوانات گنہگار تہ خیرے
کوی، حُککہ چہ هغوی تہ ددہ پہ وجہ نقصان رسی۔

ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ فرمائی:
إِنَّ الْجُبَارِي لَتَمُوتُ فِي وَكْرِهَا مِنْ ظُلْمِ الظَّالِمِ.

(زانہری یا خراہے پہ خپلو جالو کتب مری، دوجے دگناہ د
مجرم نہ)۔

مجاہد فرمائی: حیوانات پہ نافرمانو خلقو لعنتونہ
وائی۔ حُککہ چہ قحطونہ د انسانانو دگناہ پہ وجہ راحی۔
عکرمہ فرمائی: د زمکے خناور تردے چہ گونگتی او
لرمانان وائی چہ باران زمونہ نہ بند شو پہ سبب دگناہ د
انسان۔ پس پہ گنہگار باندے بے گناہ مخلوق لعنت وائی۔

۱۵ - پنخلم: دگناہ نہ ذلت پیدا کیہی۔ حُککہ چہ
عزت خو پہ طاعت د اللہ تعالیٰ کتب دے۔

قرآن پاک کتبِ راحی: فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا. (فاطر).

حُوک چہ عزت غواہی نو د اللہ پہ طاعت سرہ دے طلب
کری حُککہ چہ عزت تول د اللہ سرہ دے۔

بعض سلفو بہ داسے دعا کولہ:
اللَّهُمَّ اعْزِنِي بِطَاعَتِكَ وَلَا تُدِلَّنِي بِمَعْصِيَتِكَ.

اے اللہ! استاد طاعت پہ وجہ عزت راکہہ، او ستاد
نافرمانی پہ وجہ مے ذلیلہ کولہ۔

حسن بصری یوہ خبرہ ہر سہری لہرہ یادول پکار
دی۔ دیرہ مزیدارہ دہ۔

إِنَّهُمْ وَإِنْ طَقَطَقْتُ بِهِمُ الْبِغَالُ وَهَمَلَجْتُ بِهِمُ الْبَرَاذِينُ إِنَّ
ذُلَّ الْمُعْصِيَةِ فِي رِقَابِهِمْ أَبِي اللَّهِ إِلَّا أَنْ يُدَلَّ مَنْ عَصَاهُ.

(نافرمان خلق اگر کہہ دوی پہ قچرو پہ مزہ روان وی او پہ
بہ کرہ کرہ آسونو ناست وی، او هغہ پہ تیزہ روان وی، او
ہم ہم کوی، مگر دگناہ چہ کوم ذلت دے، هغہ ددوی
خونو پورے نختے دے، اللہ خامخا خپل نافرمان ذلیلہ
کوی)۔

لکہ اوس او گوری دا مالدارہ سرمایہ دار خلق چہ کدہ
نافرمان وی، نو خومرہ بد شکلہ بد اخلاق ذلیل وی۔ نو
کہ غریب نافرمان وی، هغہ تہ خوبیا حُوک گوری ہم نہ

پہ دے خبرہ ژوندی زرہ والا پوہیری۔

ابن مبارک یو خو ډیر بنکلی شعرونه وئیلی دی:
رَأَيْتُ الدُّنُوبَ تُمِيتُ الْقُلُوبَ

وَقَدْ يُوْرثُ الدُّلَّ اِذْمَانُهَا

ماگنا هونه اولیدل چه زرہ مړ کوی، او ذلت پیدا کوی
همیشه والے دگنا هونو۔

وَتَرَكَ الدُّنُوبَ حَيَاةَ الْقُلُوبِ

وَخَيْرٌ لِنَفْسِكَ عِصْيَانُهَا

او دگنا هونو پرینسودل زرہ ژوندی کوی، او د نفس دپاره
غوره شه د نفس نه منل دی۔

وَهَلْ أَفْسَدَ الدِّينَ إِلَّا الْمُلُوكُ

وَأَحْبَارُ سُوءٍ وَرُهْبَانُهَا

دین چه خومره بادشا هانو او دنیا پرستو ملایانو او عیش
پرستو پیرانو خراب کړو۔ نو دومره بل چانه دے خراب
کړے۔

۱۶ - **شپاړسم**: دا عصیان عقل هم خرابوی۔ ځکه چه

عقل نور دے او گناه تیارة ده۔ نو بس نافرمان همیشه کم
عقل وی۔ ے ځایه خبری ے ځایه کارونه کوی۔

۱۷ - **اولسم**: دا وجه د مخکنی وجی بیان دے:

علماء وئیلی دی، کوم انسان چه نافرمانی او عصیان
کوی، نو دهغه عقل ختم وی۔ ځکه چه که انسان فکر
او کړی، چه زه خو الله پیدا کړی یم، د طاعت دپاره۔ او د
هغه په قبضه کښ یم۔ او هغه په ما خبر دے۔ او زه د هغه
په کور کښ او سپرم۔ او ملائکے راته گوری۔ او قرآن مے
منع کوی۔ او ایمان مے منع کوی۔ د مرگ واعظ موجود
دے او اور د جهنم شته، او دا فکر ورسره او کړی چه د گناه
په وجه د سپری نه په دے لږ غوندے خوند باندے د دنیا او د
آخرت ډیرے فائدے خرابے شی۔ نو بیا به چرته گناه ته
ږاندے نشی۔ او که وړاندے کیږی سره ددے موانعونه، نو
هغه ے عقله او جاهل دے۔

۱۸ - **اتلسم**: د گناه په وجه په زرہ زنگ راځی۔ لکه

حدیث کښ راځی چه زرہ زنگین کیږی لکه وسپنه۔

(الحدیث، مشکوة)۔

پس د زنگ نه پس بیا پر مے طبع (تاپه) راشی، بیا پر مے

نفل (جرنده) راشی۔ بیا پر مے ختم (مهر) او وهله شی۔ نو

بیا به ورته څوک هدایت او کړی؟ دا پنځه واړه خبری ے په

قرآن کنبش شته دے۔

١٩ - **نولسم** : ماد خپل محبوب او متقی استاذ الشیخ عبد السلام (الله پاک دے د هغه دنیا او آخرت رو بنانه کړی، او مونږ او هغه دے الله په جنت کنبش یو ځای کړی، آمین) نه د مشکوٰة په درس کنبش آوریډلی وو چه په قرآن او حدیث کنبش الله او رسول (ﷺ) په څه کارونو لعنتونه فرمائیلی دی۔ که سر په هغه راجمع کړی، نو پوره کتاب پر په لیکله کیږی۔ نو زما زړه کنبش د هغه خبره وه۔ نو کله چه الله پاک ددے رساله د لیکلو توفیق راکړو، نو هغه خبره د خپل محبوب استاذ رایاده شوه۔

په حدیث کنبش په خال لگونکی او څوک چه د هغه طلب کوی، او همدارنگه په هغه بنځه چه په خپل سر کنبش پردی ویخته لگوی، او په هغه بنځه چه هغه په ورله لگوی، او په هغه بنځه چه د خپلو وروځو نه وینسته اویاسی، او په هغه بنځه چه په سو هان سره خپل غاښونه نری کوی، او په هغه بنځه چه دے له د زینت دپاره وینستانه تیره کولے شی۔ په دے ټولو باندے د الله او در رسول (ﷺ) لعنت دے۔

دغه شان په سود خور او په هغه چا چه په بل د سود مال خوروی، او ددے په لیکونکی او ددے په گواه باندے لعنت وئیلے شوه۔ دارنگه په مُحَلِّل او مُحَلَّلْ لَه باندے لعنت راغله۔ مُحَلِّل هغه چاته وائی چه طلاقه شوه بنځه یوه ښه دپاره په نکاح واخلي۔ او وعده او کړی چه سحر به ئے طلاقوم۔ دے دپاره چه اولنی خاوند ته حلاله شی۔ نو د هغه ته مُحَلِّل وائی۔ او اولنی خاوند ته مُحَلَّلْ لَه وائی۔

او دغه شان په غله سپری باندے لعنت راغله دے۔ او په شراب خور او په ورکونکی باندے او په نچورونکی باندے او په خرڅوونکی او اخستونکی او د هغه پیسے خرڅوونکی باندے او په باروونکی او په هغه چا باندے چاکره چه دا شراب اوړلے شی، په دے ټولو باندے لعنت وئیلے شوه۔

دارنگه حدیث کنبش لعنت په هغه چا راغله چه د زمکے نشانه وړانوی، او د هغه حدود او پلے خرابوی۔ او څوک چه په مور پلار لعنت وائی۔ او لعنتی دے هغه کس چه د ژوندی حیوان نه نښه جوړه کړی۔ اویائے ولی۔ او په هغه سرې لعنت دے چه ځان د بنځو سره مشابه کوی په لباس،

رفتار گفتار وغيره کڻن۔

او دغه شان په هغه ښځه باندې لعنت دې چې هغه د سړو سره ځان مشابه کوي په لباس، رفتن خفتن گفتن وغيره کڻن۔ او هغه څوک لعنتي دې چې د الله نه سيوا د بل چا په نوم ذبح او کړي۔ لکه خلق پير بابا وغيره ته گڼان بوزي، د هغه خوراک حرام دې۔ که چا داسه کار او کړو، نو هغه مُشْرک دې۔ د علماؤ نه ددې تحقيق او کړي۔

او په بدعتي سړي باندې لعنت راغلي، او په هغه چا چې بدعتي ته ځائ ورکوي په کور يا مسجد يا په يو مجلس کڻن۔ اَعَاذَنَا اللهُ مِنْهُ۔

او په تصويرونو والو باندې لعنت دې، که جُثه لري او که نه لري۔ دا مصيبت خو اوس دومره زيات شوه چې هېڅ حد ئې نشته۔ دا لاشه کومې، د بريندو ښځو فتوان هم پکښ شته۔ الله دې مونږ داسه خلقو نه زرزر جدا کړي۔ آمين! او په هغه کس لعنت دې چې د قوم لوط عمل کوي، او څوک چې مور پلار ته کنځل کوي، او څوک چې د پوند سړي نه لار غلطوي۔ همدارنگه د ناپوهه سړي نه صحيح دين پتوي۔

او څوک چې حيواناتو سره بد فعلی کوي۔ او څوک چې حيوانات په مخ باندې داغي۔ او څوک چې مسلمان ته ضرور کوي، يا پرې څه مکر او د هوکه کوي۔ او په هغه ښځو لعنت دې چې زيارتونو له ځي، او هغه کسان چې په مقبره کښ جو ماتونه جوړوي۔ او هغه کسان چې په قبرونو شمعه ديوي بلوي۔ او هغه څوک چې د ښځې او د خاوند ترمينځ بې اتفاقي پيدا کوي۔ دغه شان د غلام او د مالک ترمينځه تعلق خرابوي۔

او هغه څوک چې ښځې سره په شا طرف کښ کور وال کوي۔ يعنې په دُبر کښ ورسره جماع کوي۔ او هغه ښځه چې خاوند ورته او وائي چې ماسره يو ځائ سمله، او هغه جدا شپه تيره کړي تر سَحْره ملائک پرې لعنت وائي۔

او څوک چې بل ته خپل نسبت کوي سيوا د پلار خپل نه۔ يعنې پلار ئې يو وي او نسبت بل ته کوي چې زه د فلاني ځوئ يم۔ لکه دا صاحب منصب والا خلق داسه کوي۔ او څوک چې مسلمان ته وسله خوزوي يعنې اشارې ورته پرې کوي۔

او څوک چې صحابه کرامو - رضی الله عنهم اجمعين -

پسے خبریے کوی۔ لکہ بعضِ ظالمان د عثمان رضی اللہ عنہ او د معاویہ رضی اللہ عنہ او نورو صحابہ کرامو سرہ بغض لری۔ او طعنونہ پرے وائی۔ لکہ شیعہ گان او رافضیان خلق شو۔

او ہمدارنگہ رشوت خوړونکی او ورکونکی او څوک چه ددے وکالت کوی، دا ټول لعنتیان دی۔

د الله تعالیٰ لعنت او د ملائکو لعنت دے په دوی باندے۔
(رواه البخاری و مسلم و النسائی و أبو داود و الترمذی و مالک و الدارمی و ابن ماجه و غیرهم)۔

او قرآن کریم کښن الله تعالیٰ په مفسد سپری او صلہ رحمی قطع کونکی باندے لعنت وئیلے دے۔ دارنگه څوک چه الله او رسول ته ضرر ورکوی، او چه حق پتوی، او د پاکدامنو بنځو پسے خبریے کوی۔ او څوک چه د کافرو دین او طریقے او اخلاقو ته ښه وائی د مؤمنانو د دین او د طریقے نه۔ (سورة احزاب، البقرة، النساء، النور)۔

۲۰ - **شلم**: د گناه په وجه انسان د نیکانو خصوصاً د نبی کریم ﷺ او د ملائکو د دعاء نه محرومیږی۔ ځکه چه مانځه کښن مونږ وایو۔ وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

و د الله په نیکانو بندگانو دے سلام او رحمت وی۔
او د سورت مؤمن په آیت نمبر (۶، ۷، ۹) کښن راځی چه ملائک دعا غواړی، نیکانو توبه و بستونکو دپاره۔

۲۱ - **یویشتم**: بخاری شریف کښن یو اوږد حدیث راغله خوزه د هغه نه مختصرے جمله راخلم۔

نبي ﷺ فرمائی: « زه په خوب کښن ملائکو آسمان ته بوتلم۔ نو هلته یو سرے پروت وو۔ او بل سپری به لوتے کتږے راواخسته، او دا سر به ئے ورله ذره ذره کړو، بیابه جوړ شو، بیابه ئے داسے اوکړو۔ دا سرے قرآن والا وو، چه لغه زده کړے وو، اوبیائے نه راخسته۔ او فرض مونځ به ئے د نه کولو۔

بیائے بل سرے اولیده چه خولۀ ئے تر غوږونو پورے څیرل شوه۔ دغه شان سپیږمے او سترگے ئے تر خټه پورے څیرل شوه۔ بیابه جوړے شوه۔ دا عذاب تر قیامتہ پورے جاری وو۔ دا دروغژن سرے وو۔

اوبیائے په تنور کښن بریند سپری او ښځے اولیدل چه اور سبزی وو۔ چغه ئے وهله۔ دا زنا کار خلق وو۔

بیائے یو سرے اولیده چه د وینے پشان سور نهر کښن ئے

لامبو وهله۔ کله به چه غارے ته راغلو، نوبل سری به په خولۀ په کانړی ویشته خولۀ به ئے ورله د کانړو ډکه کره بیابه واپس شۀ۔ دا سود خوروو»۔ الحدیث۔

۲۲ - **دوه یستم** : د گنا هونو په وجه زمکه کښ قسما قسم فسادونه پیدا کیږی په اوبو کښ، هوا گانو کښ، میوو کښ۔ قرآن کریم کښ دی :

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ﴾
(په اوچه او په دریاب کښ د خلقو د گنا هونو په وجه فساد بنکاره شومے)۔

د گناه په وجه زلزله راځی، او خسف (په زمکه ننوتل) راځی، او مَسْخ (شکل وړانیدل) راځی، لکه په ثمودیانو او بنی اسرائیلو باندے الله راوستی وو۔

مسند احمد کښ یوه خبره نقل شومے ده چه د بنی امیه په خزانو کښ د غنم دانه راوتے وه چه د کهجورے د هلوکي هومره غټه وه۔ او په کاغذ کښ ورسره دا لیکل شوی وو چه داسے غنم به د عدل په زمانه کښ کیدل۔

۲۳ - **دریستم** : بعض عذابونه د گناه دادی چه د انسان د زړه نه جوش د غیرت اوځی۔ او غیرت خو ډیر

اوجت او ضروری شے دے۔ دے وجه نه بهتر سرے هغه دے چه ډیر غیرتی وی۔ نافرمان غیرتی نشی کیدے۔ لکه اوگوری دا مالدار خلق چه بنځے او لونه ئے په بازارونو او په چمندونو کښ یر پردے گرځی۔ کور کښ ئے ورته تی وی لگیدلے وی۔ پردی یر حیاء او برینه سری پکښ راځی۔

او بعض خلق خپلے بنځے فلمونو ته هم ورولی چه هلته ډیر غلط کارونه کیږی چه د هغه د بیان دا ځائے نه دے۔ اوس خو هر کور کښ د شونه لگیدلی دی او د هریو کور نه سینما جوړه شومے ده۔

غرض دا چه د گناه په وجه د انسان نه حیاء او غیرت ځی، دے وجه نه رسول الله ﷺ د ټولو نه زیات غیرتی وو۔ او الله د نول مخلوق نه زیات غیرتی دے۔ دے وجه نه ئے فواحش او بدکارونه حرام کړی دی۔

لیکن غیرت په دوه قسمه دے : بعض محبوب او بعض مبغوض وی۔

هغه چه الله ته خوښ نه دے۔ هغه غیرت کول دی په غیر د څه شك نه په بل چا۔ (مشکوٰة)۔

مقصد داشۀ چه گنا هونه ډیرشی، نو غیرت په اهل او ا

اولاد او پہ عامو خلقو باندمے ختم شی۔ بیا هغه ناروا چا
ددهٔ بنسٽه ئے کوی، سرتور سر بازار ته حئی، دے ورته خدنا
وائی۔ داسے مقام ته چه انسان اور سیبری، نو هغه هلاکت
ته اور سیده۔

دالاشهٔ کوی، بعض خلق ناروا ظلم فوا حش نورونه
بنائسته کوی۔ او حکم ورته کوی، چه داسے او کره۔

حدیث کنبن حکه فرمائی: چه دیوث سرے به جنت نه
نهٔ حئی۔ نو معلومه شوه چه دین په اصل کنبن تول غیرن
دے۔ چا کنبن چه غیرت نهٔ وی، نو هغه به دینه دے۔ غیرن
دزیرهٔ حفاظت کوی، نو اندامونه خپله محفوظ شی دتولو
ناروا وونه۔

۲۴ - **خیر شتم**: د گناه په وجه حیاء ختمیږی۔ چه دا د
زیرهٔ غذا او د هر خیر جرړه ده۔ حدیث کنبن راخی:
الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ.
حیاء تول خیر خیر دے۔

بل حدیث کنبن راخی: چه دتولو پیغمبرانو نه دا حدیث
خلقو یاد کرے دے چه:
إِذَا لَمْ تَسْتَحْيَ فَأَصْنَعْ مَا شِئْتُ.

کله چه حیاء در کنبن نهٔ وی نو کوه چه خهٔ دے خوبنه وی۔
نو کله چه انسان په حیاء شی نو کهٔ خلق ددهٔ په بد عمل
خبر شی، دے نهٔ خفه کیږی۔ بلکه خلقو ته په خپله حالونه
بیانوی چه ما داسے او کرل۔ پس په حیاء سرے مرے او تباہ
دے۔

۲۵ - لوئے ضرر د گناه دادے چه د الله عظمت ددهٔ په زړهٔ
کنبن کموی۔ کهٔ ددهٔ خوبنه وی او کهٔ نه۔ کهٔ د الله عظمت او
وقار زړهٔ ته راشی، نو هغه به چرے هم د الله پاک مخالفت
نکوی۔

۲۶ - د گنهگار مهابت، عظمت، الله تعالیٰ د خلقو د
زړونو نه اوباسی، په خلقو سپک شی، توقه ورپورے
کوی۔ دا یاد لره چه خومره خومره د الله تعظیم کوی دومره
به خلق ددهٔ تعظیم کوی۔ خومره چه الله نه یره کوی، دومره
به ددهٔ نه خلق یریري۔ خومره چه د الله سره مینه لری،
دومره به ددهٔ سره خلق مینه کوی۔

دانشی کیدے چه دے دے د الله حقوق، تعظیم او اوامر
اونواهی ضائع کوی۔ او دے دے خلقو ته بنهٔ بنسټه بنسټه بنسټه بنسټه
رَخَاشَا۔

﴿ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ ﴾ . (الحج : ۱۸) .

(چالره چه الله سپک کرپی، هغه لره خوڪ عزت وركونكې نشته)۔

۲۷ - د نافرمانۍ په وجه الله انسان پرېږدي، او يروي نه۔

لكه قرآن كريم كښ راځي :

﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾ . الحشر : ۱۸ ، ۱۹ .

(اے ايمان والو! د الله نه ويره كوي او د هغه كسانو په شان مه كيږئ چه الله ئه هير كړې ده، پس الله د دوي نه خپل نفسونه هير كړل)۔

يعني خپل ځان له به څه فائده ورنكړي۔

نو هر گنهگار خپل ځان او خپل وخت مهمل كونكې ده۔ د الله د ذكر نه غافل وي، او په ناروا ووئې سروی۔ د آخرت فائده ئه هم اونه كړه او د دنيا هم۔

۲۸ - لوي مصيبت دده چه انسان ځان هير كړي، او د آخرت څه برخه او حصه وانخلي۔ او الله ترې پاته شي۔ او نور څه واخلي۔

مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِذَا ضَيَعْتَهُ عَوْضٌ

وَمَا مِنَ اللَّهِ إِنْ ضَيَعْتَهُ عَوْضٌ

د هر شې د ختميدو روستو څه بدل وي۔ ليكن كه الله ترې نه لاړو، او تعلق ورسره قائم نه شه، نو هيڅ عوض او بدل د الله نشته چه څه به درله او كړي۔

۲۹ - گناه سرې د دائرې د احسان نه خارجوي۔

د احسان معنی ده : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ .

د الله عبادت كول په داسې طريقه گوياته الله وينې، او يا داچه دا گمان او كړې چه الله تعالی ماته گوري۔

نو كله چه دا يقين جوړ شي چه الله مخامخ ده زه ورته گورم۔ او هغه ماته گوري۔ چرې به بيا گناه ته نژدې نشي۔

ليكن گناهونه چه كله ډير شي، نو د انسان دا فكر ختم شي چه گنه الله ماته گوري، غافل شي۔ نو د محسنينو چه كومه درجه او ثواب ده هغه دده نه ضائع شي۔

۳۰ - بل د گناهونو اثر دده چه زړه د سيرالى الله نه منع كوي۔ ځكه چه زړه چه مزل كوي په طاقت خپل سره كوي۔ او گناه د زړه طاقت يا بيخي ختموي يا زړه مريض كوي۔ نو په دواړو صورتونو كښ الله ته نشي رسيدې۔ بلکه ده ته هم حزن، عجز، كسل، بزدلي، بخل، قرضداري

کیدل راشی۔ او ددے صفاتو نہ نبی ﷺ پناہ غوہنتلے ده۔
۳۱ - گناہونہ نعمتونہ ختموی۔ او عذابونہ نازلوی۔

لکہ علی رضی اللہ عنہ فرمائی :

مَا نَزَلَ بَلَاءٌ إِلَّا بِذَنْبٍ وَلَا رُفِعَ إِلَّا بِتَوْبَةٍ.

(مصیبت نہ راخی مگر دگناہ پہ وجہ، او نہ پورته کپری
مگر پہ توبے سرہ)۔

قرآن کریم کسب راخی چه کوم مصیبت تاسوتہ
اور سیپی، داستاسو دگناہ دوجے نہ دے۔

یو شعر کسب راخی :

إِذَا كُنْتَ فِي نِعْمَةٍ فَارْعَاهَا ○ فَإِنَّ الذُّنُوبَ تُزِيلُ النِّعَمَ

(کله چه یو نعمت تاسره وی، نو د هغه خیال ساتہ یاد

هغه نہ یرپہ) حُکھ چه گناہونہ نعمتونہ ختموی)۔

وَحُطَّهَا بِطَاعَةِ رَبِّ الْعِبَادِ ○ قَرُبُ الْعِبَادِ سَرِيعُ النِّقَمِ

(سرے کرہ پہ طاعت د الله سرہ گناہونہ، حُکھ چه الله ڊیر

جلت بدله اخستونکے دے)۔

۳۲ - دگناہونو پہ وجہ الله د سپری پہ زرہ کسب رعب او

یرہ اچوی، نو همیشه یرپری۔

الله پاک ددے پہ سبب وحشت پہ زرہ کسب اچوی۔ د خلقو

نہ لرے، د الله نہ لرے، د خپل نفس نہ تنگ۔ دا ڊیر سخت
دلت وی۔ خو هغه حوک پوهیپی چه ژوندے وی۔ د
رحمت اصلی سبب غفلت عن الله دے۔ د هغه نہ روستو
یا پرده پیدا شی۔ پس بیا سرے پہ شرک یا کفر وغیرہ کسب
ختم شی۔ اَعَاذَنَا اللهُ مِنْ ذَلِكَ.

۳۴ - گناہونہ زرہ بیماری او د صحت نہ ئے او یاسی

مرض طرفته۔ پس همیشه مریض وی۔ هیخ غذا ورته

نانه نہ ورکوی۔ پس د زرہ مرض نہ پیدا کپری مگر د

گناہ دوجے نہ۔ پس زرہ نہ جو رپری مگر پہ پریخودلو د

گناہونو سرہ۔ حُکھ چه سَائِرُونَ إِلَى اللهِ (الله ته تلونکی

خلق) وائی چه زرونه خپل مقصد ته نہ رسیپی مگر پہ

تعلق بالله سرہ۔ او الله سرہ تعلق نشی کیدے، مگر چه کله

ډوری۔ او جو ریدے نشی مگر پہ ترک د گناہونو سرہ۔ او

د خواهش نه په خلاف کولو سرہ۔

پس دنیا کسب چه انسان حان د خواهش نه بیچ کری، نو د

مغہ قبر او دنیا او آخرت ټول بنه شو۔ لکه چه قرآن کریم

فرمائی :

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾

قَالَ ابْنُ الْقَيْمِ: فِي الدُّنْيَا وَالْبَرَزَخِ وَالْحَشْرِ.

(نیکان خلق به په نعمتونو کښی وی۔ ابن قییم فرمائی: په دنیا او په قبر او په حشر ټولو کښی به په نعمتونو کښی وی)۔

لکه د علماؤ او نیکانو خلقو نه نقل دی چه که جنتیان په داسه خوشحالی کښی وی لکه زه چه خوشحاله یم، نو دوی خوبه په ډیرو مزو کښی وی۔

او بعض وائی: که دے بادشاهانو او وزیرانو ته زمونږد حال پته اولگی، نو په تورو سره به ئه مونږ سره جنګ کړه و په هغه۔

او همدارنگه په دنیا کښی جنت ته څوک لار نشه، نو هغه آخرت هم کښی جنت ته نشی تله۔

حاصل دا چه: په گناهونو سره بیماری او غم راځی۔ او په طاعت سره صحت او شحالی راځی۔

۳۵- د گناهونو په وجه بصیرت قلبی ختمیږی۔ او لارے د علم بندیري۔ او د هدایت چه کومه لارے او مواد دی هغه ختمیږی۔ دے وجه نه امام مالک امام شافعی ته اوفرمائیل: په تاباندے الله تعالی یو نور اچولے دے، نو د

گناهونو په ظلمت سره ئه مه مړ کوه۔

اونور قلبی رورو ختمیږی، تردے چه زړه تک تورشی۔
نور زړه تیاره، قبر تیاره، حشر کښی تیاره۔

۳۶- او بعض د عقوباتو د گناهونو نه دا هم ده چه بدی سره نفس د انسان سپکیږی، وپریږی۔ لکه په طاعت سره غیږی او لوئیږی۔ لکه الله تعالی فرمائی:
لَّذَٰلِكَ مَنْ زَكَّهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا.

(کامیاب دے هغه کس چه خپل نفس ئه پاک کړو۔ او عظمت ئه ورکړو په اطاعت د الله۔ او تاوانی دے هغه کس چه ځان ئه سپک کړو او پټ ئه کړو په معصیت د الله سره)۔
پس طاعت نفس غټوی او مشرف کوی۔ او معصیت نس سپکوی او ذلیل کوی ئه۔

۳۷- د گناه په وجه انسان په قید د شیطان کښی وی او د خواهشاتو کښی وی۔ پس دا همیشه جیلی وی، او دا طریقه ده چه کوم سرے سخت دشمن گیر کړی نو هغه ډیر خفه وی۔ او د خواهش قید ډیر تنگ وی۔ او د شهوت قید ډیر سخت وی۔ الله ته سرے نه پریږدی۔ د قیامت تیاری ته ئه پریږدی۔

او دا یاد لره چه کله زړه قیندی شی، نو مختلف آفتونه ورته راځی۔ ځکه چه د زړه مثال د مارغه پشان دی۔ خو مره چه بره ځی، نو هومره محفوظ وی۔ او څومره چه بنکته کیږی، هومره په آفتونو کښ کیږی۔ حدیث کښ راځی۔

الشَّيْطَانُ ذُنْبُ الْإِنْسَانِ.

(شیطان د انسان شرمخ دی)۔

یعنی لکه یوه گڼه وی مثلاً، او د هغه څوک شپونکی ساتونکی نه وی، نو شرمخ ئه ماتوی۔

دارنگه کوم زړه چه د الله په حفاظت کښ نه وی، نو هغه شیطان تباہ کوی۔ او الله ئه په تقوی سره حفاظت کوی۔

خلاصه دا چه څومره زړه نزدی وی الله ته، هغه به یخ وی۔ او څومره چه لرې وی هغه به مصیبت زده وی۔

او دلرے والی ډیرے مرتبے دی۔

اول : غفلت۔

بیا معصیت۔

بیا بدعت۔

بیا منافقت۔

بیا د الله سره شراکت۔ او دا دے سبب د هلاکت۔

الله دے مونږ په خپل قدرت سره بیچ کړی۔

۲۸- معصیت (نافرمانی) د قدر، عزت او کرامت د ساتیدو سبب دی۔ ځکه چه الله ته اکرم الخلق متقیان دی۔ لکه په قرآن کریم کښ راځی۔ بس تقوی سبب د

رفع ذکر او د کرامت ده۔ لکه الله د انبیاء ذکر او چت کړی دی۔ قرآن کریم کښ سورت انشراح کښ او صفت کښ

راځی۔ نو څوک چه د هغوی تابع وی، الله به ئه په خلقو کښ اوچت او مشهور کړی په ښه صفت سره۔

۲۹- گناه د سپری نه ښه نومونه سلب کوی۔

مثلاً اوسه پورې به ورته مؤمن، متقی، نیک، عابد، صالح، پاک رجوع والا وئیلے کیده۔ اوس به ورته کافر، شرک، ظالم، غل، زناکار، لوطی، قاتل، مفسد، خبیث وئیلے کیږی۔ نو انسان له ښه نومونه حاصلول پکار دی۔

۴۰- گناه عقل کموی۔ لکه الله په قرآن کښ « اے د

عقل خاوندانو » سره خطاب کوی۔ او دا څومره یه عقلی

ده چه انسان د هغه الله نه نافرمانی کوی۔ کوم چه خالق،

رازق، متصرف، بصیر، علیم، قهار ذات دی۔ او د جنت د

مزو او خوشحالو نه ځان محروموي۔ دا څومره ډيره په عقلی ده، دا د گناه په وجه پيدا شوه۔

٤١ - بعض د عقوباتو د معاصيو نه دادی چه مخلوق په دې انسان زړوړيږي۔ لکه د شيطان ورته د گمراه کولو اراده اوشي۔ او کور والا، بنسټه، بچی، خادمان او گاونډيان هم پرې زړوړ شي۔ هر څوک هر قسم خبرې ورته کوي۔ او همدارنگ مشران د حکومت والا ورته هر قسم تکليفونه ورکوي۔ دغه شان نفس پرې زوره ورشي، گناه طرفته ئې راکاږي، نيکي ته ئې نه پريږدي۔ بس دا چه څومره په گناه زړوړ وي، هغومره به پرې دا کسان زړوړ وي۔

٤٢ - انسان سره نفس خيانت کوي۔ ولې کله چه سره په گناهونو کښ سخت شي۔ نو د آخرت د تياري دپاره اراده د انسان د زړه نه خارج شي۔ او دا د هلاکت سبب دې۔ لکه الله فرمائي: چه «مه کيږي د هغه کسانو پشان چه الله تعالی ئې هير کړې دې، نو د خپل ځانونو فائده هم الله د دوي نه هيره کړه»۔ (سورت حشر)۔

نو بس بيا ورته الله په خاتمه کښ هم توفيق نه ورکوي۔ او د بدې خاتمه دپاره علامات علماؤ خودلی دی۔ يو

بدعت او بل معصيت۔ او په گناهونو هميش والې، د يتيم مال خوړل۔ د بدې خاتمه نه نه يريدل۔

لکه ابو الدرداء رضی الله عنه فرمائي: څوک چه د بدې خاتمه نه نه يريږي۔ نو د هغه عذاب دادې چه الله ورله ختمه خرابوي۔ (اعاذنا الله منه)۔

٤٢ - گناه زړه پندوي۔

٤٤ - گناه د انسان دشمن سره امداد کوي۔

٤٥ - نعمتونه زائله کوي، او مصيبتونه راولي۔

٤٦ - گناه دوستان لري کوي۔ لکه ملائک لري کيږي۔ لکه حديث کښ راغلی دی چه څوک دروغ او وائي نو ملائک ترې يو ميل وړاندې شي۔

د اتول خو عقوبات عقلیه دی۔

او عقوبات شرعيه هم د گناه په وجه پيدا کيږي۔ لکه لاس پريکول، رجم، کورپه ورکول، قصاص وغيره هم د گناه په وجه وي۔

بس مقصد دادې چه د ټولو معاصيو او گناهونو په کرش سره ځان بچ کول ضروري دی۔ فقط۔

په آخر کښ دا خبره يادول پکار دی چه شرك د ټولو

گناہونو اصل او جرہہ دہ۔ کۂ شرک فی العبادۃ وی، اوکۂ
فی الدعاء وی، اوکۂ شرک فی التصرفات وی، اوکۂ شرک
فی العلم وی۔ اوکۂ فعلی وی، اوکۂ اعتقادی وی۔ داتول
اللہ نہ بخبئی۔

قرآن فرمائیلی دی، د مشرک ذات پلینت دی، نو ہغہ بہ
اور نہ پاکیری۔ نو حکہ بہ ہمیشہ پہ اور کبھی وی۔

د گناہونو پیدا کیدو خلور اسباب

پوہ شہ :

چہ گناہونہ اکثر د خلورو شیانو نہ پیدا کیری۔

۱ - اللحظات، یعنی کتل۔

۲ - الخطرات۔ یعنی سو چونہ۔

۳ - اللفظات۔ یعنی خبرے۔

۴ - الخطوات۔ یعنی قدم اخستل۔

اللحظات :

بے خائے نظر استعمالول : نو پردو محرماتو تہ کتل قرآن
او حدیث منع کیری دی۔ او د ہغے ضررونہ تے ہم بیان کیری
دی۔ لکہ نظر د شیطان د غشو نہ یو غشے دے زرہ ورنی۔

سند احمد۔

دی نہ زنا پیدا کیری، پردے حق ضائع کیری۔ زرہ
مرض کیری۔ حدیث کبھی راخی۔ « چاچہ پردو محرماتو
نہ نظر اونہ کرو د اللہ د ویرے نہ، نو اللہ پاکہ بہ ورتہ د ایمان
نوند ورنصیب کیری »۔

داخومرہ لویہ خبرہ دہ، کۂ خوک پوہیری۔

اوکۂ سرے نظر اونہ کیری محرماتو تہ، نو پہ قرآن پاک بہ
نمل راشی، اوکۂ سرے مطلق النظر شی، نظر کھلاؤ
کیری ہر جاتہ، نو د دائرے د متقیانو نہ خارجیری۔ او دا
نومرہ د عذاب خبرہ دہ۔ حکہ چہ د جنت وعدہ د متقیانو
برہ شہ دہ، (مریم : ۶۳)۔

دی بارہ کبھی بنہ کتاب د (بدی نظری علاج) پہ نوم یو
کتاب دے ہغہ اوگوری۔

الخطرات :

یعنی زرہ کبھی خرابی راوستل۔ بس دا د گناہونو یوہ
درہ دہ۔ دی نہ ارادے او قصدونہ د گناہ پیدا کیری۔ پس
نکر خلور قسمہ وی۔ یو پہ فائدہ د دنیا کبھی۔ دویم پہ دفع
د ضرر دنیوی کبھی۔ دریم پہ فوائدو د آخرت کبھی۔ او

خلورم پہ دفع د ضرر د آخرت کنب۔

پس انسان لہ پکار دی چہ ہغہ فکر مخکنس کبری، چہ پہ ہغے کنبس فائدہ پیرہ وی، او بیائے وخت ختمیری او ضروری وی۔ او خصوصاً پہ قرآن او حدیث کنبس او پہ دلائلو د الله پاک کنبس پیر فکر پکار دے۔

اللفظات:

د خولے حفاظت پیر ضروری دے، بس دا ہم د جہنم سبب دے۔ لکہ ما پہ دے یوہ رسالہ لیکلے دہ پہ عربی ژبہ کنبس دہ۔

حدیث کنبس راخی چہ د انسان ایمان نئے جو پیری تر خو چہ زرہ نئے وی جو پ شومے۔ او زرہ نئے جو پیری تر خو چہ زرہ نئے وی جو پ شومے۔

بل حدیث کنبس راخی: انسان د فرج او د خولے پہ وجہ اکثر اورتہ خی۔ او د حُسنِ خلق او د تقویٰ پہ وجہ انسان جنت تہ خی۔

لنہہ دا چہ: دے بارہ کنبس د وعید احادیث راغلی دی، چہ سرے ئے ووری نوزہ وایم چہ پیر بہ خفہ شی۔

الخطوات:

بے خایہ، بے فائدے گر خیدل۔ انسان چہ چرتہ خی، نو مخکنس دے نیت کوی چہ فلانی خائے تہ عم خہ دپارہ؟ خکہ چہ حدیث کنبس راخی چہ انسان تہ نجات د درے شیانو پہ وجہ ملاویری۔ (۱) د ژبے د حفاظت پہ وجہ (۲) پہ کور کنبس پہ کیناستلو (۳) او پہ گناہ باندے د ژرلو پہ وجہ۔ نو دا خبرہ معلومہ شوہ چہ انسان د مصیبت او نکلیفونو نہ پہ خہ بیج کیری؟ او د خہ پہ وجہ پہ کنبس واقع کیری؟

الله تعالیٰ دے مونر تہ د هر قسم مصیبت نہ نجات راکری، اول د دنیا د مصیبتونو نہ، او بیا د آخرت د تولو مصیبتونو نہ۔ آمین۔

علامہ ابن القیم رحمہ الله پہ زاد المعاد کنبس د مصیبت یو خو علاجونہ فرمائیلی دی، ہغہ دا چہ کلہ مصیبت راشی، نو:

اول کلمة استرجاع یعنی دا کلمہ وئیل پکار دی: **إِنَّا لِلّٰهِ**
وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

پہ دے کنبس پیرے فائدے دی۔

دویم دا چہ: انسان دے دا فکر کوی چہ زہ خود الله تعالیٰ

مرئیے او غلام یم۔ اوزما تبول وارہ، بال بچ د الله دی، او دھغہ مال دے۔ او مالک پہ خپل مال کبیں تصرف کوی۔

دریم داچہ : د آخرت او د هغه مصیبتونہ رایادول پکار دی، نو دابہ ورته آسانیری۔

خلورم داچہ : فکر دے او کپری چه کة زة جزع فزع او کرم، نو هیخ به اونشی، او الله پاک به ناراضه شی۔

پنخمہ داچہ دا فکر دے او کپری، کة زة ے صبری او کرم، نو دشمنان شیطانان به خوشحاله شی۔ نو د هغوی

خوشحالول نة دی پکار۔

اووم، پہ دے کبیں دے فکر او کپری چه پہ دے مصیبت خومره ثوابونہ ملاویری۔ چرتہ هغه رانه فوت نشی پہ سبب دے صبری۔

اتم داچہ : دا فکر دے او کپری، پہ حدیث کبیں دی چه «خوڪ پہ مصیبت راضی شی، نو الله ترمے راضی کییری۔ او خوڪ چه نة راضی کییری، نو د هغه نه الله پاک نة راضی کییری»۔

بل داچہ زة صبراونة کرم، نو اول آخر به ے کوم، مجبورہ به شم صبرته۔ نو د اول سر نه ولے صبراونة

کرم، چه د متقیانو پہ دلہ کبیں حساب شم۔ فقط۔

خبردارے : د مصیبتونو د علاج، د گناہونو د ضررونو، د تعلق مع الله، د زرونو د صفائی او د تزکیة النفس پہ عنوان باندے زمونہ یو کتاب دے چه د هغه نوم دے : **الفوائد** - دوه جلدہ (عربی، پښتو، اردو) د هغه مطالعہ کول پکار دی۔ پہ هغه کبیں ددے پوره تفصیل موجود دے۔

وَ آخِرُ دَعْوَانَا اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**